

NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI

UNIwersytet
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Sztuk Pięknych

Projekt NPRH 117-Z
Wydział Sztuk Pięknych
Zakład Muzealnictwa IZK UMK, ul. Sienkiewicza 30/32

Kierownik naukowy:
dr hab. Tomasz F. de Rosset, prof. UMK

Sekretarze naukowcy:
mgr Aldona Totysz e-mail: atolysz@doktorant.umk.pl
mgr Ewelina Bednarz e-mail: ebdnrz@doktorant.umk.pl |
tel. 506 023 799

Międzynarodowa konferencja naukowa

Pamięć wieloraka: Muzea na ziemiach Rzeczpospolitej w epoce rozbiorów

Toruń, 14-16 listopada 2019 r.

Trzecia konferencja naukowa w ramach projektu badawczego *Muzeum w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.)* finansowanego z Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, stanowić będzie podsumowanie i publiczną prezentację jego rezultatów tak w tradycyjnej postaci publikacji i referatów, jak też cyfrowej, semantycznej bazy danych instytucji o charakterze muzealnym objętych naszymi badaniami. Przede wszystkim wszak będzie ona poświęcona różnorodności, jaka charakteryzowała ten obszar kultury – różnorodności form, jakie przybierały muzea, zbiorów i zakresów merytorycznych ich działalności, realizacji ich misji poprzez budowaną narrację, w końcu różnorodności samych misji, czyli celów, przesłań. Nasze badania, zebrany materiał źródłowy i jego analiza ujawniły wiele niedostrzeganych dotąd aspektów wczesnej historii polskiego muzealnictwa. Istotne są tu i konotacje łączone z samym terminem muzeum, i ilość placówek powstałych przed 1918 rokiem (blisko cztery setki czasem efemerycznych, ale czasem działających do dziś), i ich wpływ na kulturę artystyczną oraz intelektualną. Jednakże to właśnie różnorodność stanowiłaby cechą bardzo trafnie je charakteryzującą.

Była ona w dużej mierze rezultatem braku samodzielnej państwowości. W ramach trzech innych państwowości funkcjonujących tu w latach 1795-1918 tereny dawnej Rzeczpospolitej miały charakter peryferyjny, w pewnym sensie kolonialny. Nie mogła więc wykształcić się jednolita struktura muzeów i model ich statusu własnościowego, finansowania, funkcjonowania. Jednakże zasadnicze znaczenie musiała mieć tu różnorodność pamięci, dla której muzeum jest świątynią, skarbcem, instytutem badawczym, ale też i rodzajem teatralnej sceny. Pisał Pierre Nora: „... istnieje tak dużo pamięci, jak dużo jest grup [wspólnotowych]” (*Między pamięcią i historią: lieux de memoire*). Obszar Rzeczpospolitej w omawianym okresie jest pod tym względem znakomitym polem badawczym. Z jednej strony żywa tu była tradycja przedrozbiorowego bazaru narodów, stanów i religii, gdzie rozmaite pamięci krzyżowały się z sobą, zachodziły na siebie, ścierały, współistniały, konkurowały, wzajemnie zwalczały. Z drugiej – historia narzuciła zasadniczą konfrontację pamięci obywateli wolnej kiedyś Rzeczpospolitej z pamięcią zaborców, co miało odzwierciedlenie także na obszarze muzealnictwa. Bardzo

ważne były tu reakcje na projekty i działalność polskich muzeów, a także swego rodzaju konkurencja między nimi, a muzeami inspirowanymi przez ówczesne władze, szczególnie mocna w Wielkopolsce, a głównie w Poznaniu (Muzeum im. Mielżyńskich PTPN oraz Kaiser Friedrich Museum), w mniejszym stopniu zaborze rosyjskim, w Królestwie Polskim i na ziemiach włączonych do Imperium, a w zasadzie nieobecna w Galicji w okresie autonomii. Nie można przy tym pomijać faktu, że owa „pamięć obywateli Rzeczypospolitej” bynajmniej nie była jednolita pod względem narodowym, co stanowiło naczelną przyczynę zróżnicowania badanych muzeów. Obok polskich istniały więc muzea ukraińskie, litewskie, niemieckie i żydowskie, odnosiły się one także do podziałów religijnych/wyznaniowych (głównie przeciwstawienie prawostawia katolicyzmowi w zaborze rosyjskim), odzwierciedlały wreszcie pamięci lokalne i pamięci grup etnicznych, jak np. Kaszubi, Huculi, Kurpie, Ślązacy.

Chcemy zatem nakierować muzeologiczną refleksję na różnorodne aspekty współistnienia różnych pamięci dawnej Rzeczypospolitej i jej ziem w okresie porzoborowym oraz ich odzwierciedlenia w działalności muzeów. Jaką pamięć / jakie pamięci kultywowały te muzea i jak układały się ich wzajemne relacje. Jest to materia skomplikowana i bardzo wrażliwa, gdyż w sposób nieunikniony otwiera sferę rozlicznych konfliktów na tym tle, nierzadko żywych do dziś. Wymaga więc szczególnych starań, aby zgodnie z zaleceniem Tacyta postępować *sine ira et studio*.

Jako podstawę debaty proponujemy trzy ściśle z sobą powiązane zakresy tematyczne:

- Różnorodność pamięci w muzeum na obszarze d. Rzeczypospolitej: zróżnicowanie muzeów pod względem merytorycznym, politycznym i społecznym, wraz ze specyfiką sytuacji na naszych ziemiach; kwestia odzwierciedlenia w muzealnictwie podziałów narodowościowych, lokalnych, związanych z kształtowaniem się świadomości narodowej i świadomości nowych obszarów pamięci w powiązaniu z rozwojem nowoczesnych dyscyplin nauki (jak w przypadku zainteresowań ludoznawczych, które w omawianym okresie ze skromnego kolekcjonerstwa „chłopskich kuriozów” przekształciło się w specjalistyczną etnologię);
- Współistnienie: wzajemne relacje, wzory, wpływy, narzucanie i przejmowanie pamięci, a także konkurencja i współpraca między muzeami – jest to problematyka istotna z uwagi na rangę, jaką XIX stulecie przywiązywało do instytucji muzeum w kontekście kultury narodowej;
- Konfrontacja: polityka władz zaborczych wobec muzeum, muzea pruskie/niemieckie i rosyjskie, muzeum jako element sporu politycznego, a także walki narodowo-wyzwoleńczej oraz walki o emancypację narodową.

Do udziału w konferencji zapraszamy przedstawicieli wszystkich dziedzin muzealnictwa mających odpowiednik w zbiorach istniejących na ziemiach Rzeczypospolitej do 1918 roku. Zapraszamy także naszych kolegów Rosjan, Niemców, Żydów, Litwinów, Ukraińców, Białorusinów, Łotyszy, z którymi łączy nas dziedzictwo i pamięć, bardzo często trudna, a czasem wręcz tragiczna, ale przecież wspólna, tworząca tę samą – chociaż różnorodną – kulturę pamięci.

Toruń, **14-16 listopada 2019 r.**

Język obrad: **polski i angielski**. Podobnie jak w przypadku naszych wcześniejszych konferencji postanowiliśmy przyjąć, że **na każde wystąpienie przeznaczone będzie 45 minut, z czego 25 minut na referat, a 20 minut – na pytania i komentarze**.

Takie rozwiązanie, chociaż połączone z koniecznością ograniczenia liczby wystąpień (a więc i trudnym procesem ich selekcji), zapewni, mamy nadzieję, odpowiednią ilość czasu na wymianę poglądów i dyskusję.

ZAGŁOSZENIA:

do 15. września 2019 r. (formularz zgłoszeniowy do pobrania na stronie internetowej) na adres: **muzeumpamieci@umk.pl**

Informacja o zakwalifikowaniu na konferencję: **do 30. września 2019 r.**

WPISOWE:

Opłata konferencyjna: **200 zł**

Wpłaty należy dokonać **do 15. października 2019** na poniższe konto:

Uniwersytet Mikołaja Kopernika W Toruniu
Bank Millenium S.A. Warszawa
45 1160 2202 0000 0000 3174 8579
w tytule: „*Pamięć wieloraka*”, *imię i nazwisko uczestnika*

ORGANIZATORZY:

Organizatorem konferencji jest Zakład Muzealnictwa Instytutu Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Konferencja organizowana jest w ramach projektu „Muzeum w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”.

KONTAKT:

Kierownik naukowy:
dr hab. Tomasz F. de Rosset, prof. UMK

Sekretarze naukowo:
mgr Aldona Tołysz e-mail:
atolysz@doktorant.umk.pl
mgr Ewelina Bednarz e-mail:
ebdnrz@doktorant.umk.pl | tel. 506 023 799

Adres korespondencyjny:
Zakład Muzealnictwa, Wydział Sztuk Pięknych
UMK w Toruniu
ul. Sienkiewicza 30/32, 87-100 Toruń
tel. 56 611 38 19 | 56 611 38 20
@: muzeumpamieci@umk.pl
www.muzeumpamieci.umk.pl